

Er der rationalitet i religionerne?

- eller hvordan man kan bevise
Guds eksistens med nødvendighed.

Af Kim Høegh Bek, mag. art. et cand.jur.

En del filosofisk orienterede teologer har forsøgt at bevise Guds eksistens¹, f.eks. Anselm, der i sit såkaldte ontologiske² gudsbevis argumenterer for, at da Gud pr. definition indeholder alle fuldkommenheder, og da en eksisterende Gud nødvendigvis må være mere fuldkommen end en ikke-eksisterende, må Gud nødvendigvis eksistere som et algot, alvidende og almægtigt væsen.

Det samme har flere anerkendte kirkelærere ment kunne lade sig gøre, f.eks. dominikaneren Thomas Aquinas³ (de fem veje til Gud) og franciskaner-filosoffen Duns Scotus⁴ (1266-1308) – ikke uden grund med tilnavnet *Doctor Marianus et Subtilis* – der med sit 60 sider lange gudsbevis⁵ har leveret det længste gudsbevis i teologiens historie.

Det ligger i sagens natur, at det ville føre for vidt at gennemgå dette. Selv mener undertegnede, at jeg har fundet frem til en ny måde at bevise Guds eksistens på, hvilket jeg i det følgende vil fremlægge.

1. aksiom: Vi må antage at noget er til – for at noget er til må også være tilfældet, hvis vi benægter det (der må jo være nogen til at benægte det).

¹ Anselm af Canterbury (1033-1109), italiensk teolog og filosof, der regnes for en af skolastikkens grundlæggere. Ophøjedes til kirkelærer i 1720, helgenåret.

² Ontologi (fra græsk on, = "værende", logi = "læren om") betegner inden for filosofien studiet af det værende, dvs. studiet af det som eksisterer, og hvordan det eksisterer.

³ Thomas Aquinas (1225-1274), italiensk teolog og filosof. Helgenåret i 1323 og i 1567 ophøjet til kirkelærer. , og lagde navn til den filosofiske skole thomismen, som er en syntese mellem kristendommen og Aristoteles lære.

⁴ Johannes Duns Scotus (1266-1308), skotsk skolastisk filosof og teolog. Lagde navn til den skolastiske retning ”scotismen”, hvor læren hos Aristoteles, Augustin og franciskanerne blev søgt forbundet. Saligkåret i 1992.

⁵ I værket *De Primo Principio*

2. aksiom: Af intet kan intet komme. Det er stærkt kontra-intuitivt, for ikke at sige umuligt at antage, at noget kan komme af intet, hvilket også kommer til udtryk i den klassiske metafysiske grundsætning ”*ex nihilo nihil fit*”⁶.

Af dette kan vi udlede, at da intet af det, der er til, eksisterer med logisk nødvendighed – ligegyldigt hvad vi nævner, kunne det ligeså godt ikke være til (ja, måske det, der eksisterer, er kausalt nødvendigt – i hvert fald hvis alle forekomster og begivenheder er determinerede), men logiske nødvendighedsrelationer kan der ikke være tale om, hvor der ved logisk nødvendighed forstås et udsagn, hvis negation (benægtelse) er en kontradiktion (selvmodsigelse).

Ligegyldigt hvad man måtte nævne, kan dets tilstedeværelse borttænkes uden selvmodsigelse. Følgelig ville der aldrig have været noget til (og der ville heller aldrig kunne komme til at være noget til), hvis der ikke fandtes et udenfor verden eksisterende væsen, der eksisterer med onto-logisk nødvendighed.

Nu er Gud ikke til med logisk nødvendighed ud fra de logikker, vi har kendskab til, hverken den klassiske bivalente⁷ logik, vi finder hos Aristoteles⁸, ej heller ifølge de moderne polyvalente modallogikker, der er blomstret op inden for de seneste 150 år – og Gud må følgelig eksistere med en humantranscendent form for logisk nødvendighed – dvs. med en form for logisk nødvendighed, der overstiger den menneskelige fatteevne. Gud kan ikke ikke-være til, for så ville der aldrig have været noget til overhovedet (og der ville heller aldrig kunnet blive noget til (jf. aksiom 2).

Med dette bevis i hånden kan vi sige, at vi ved *at* Gud er, men vi ved strengt taget ikke *hvad* Gud er. Med andre ord; der er stadigvæk rigelig plads for troen, troen på at Gud er kærlighed, f.eks., men der er ikke plads til ateismen. Er man ateist, har man simpelthen ikke tænkt tingene til bunds. Dette argument tager i nogen grad luften ud af Wittgensteins⁹ dictum i *Tractatus Logico-Philosophicus*¹⁰ (6.44): ”*Det er ikke hvordan verden er, men at den er der, er det mystiske*”). Faktisk er det i en vis forstand begribeligt at der er noget til (nemlig Skaberens, der nødvendigvis må være til som et evigt eksisterende væsen og som har skabt verden af ”intet”, dvs. ud fra sin egens værensfylde og formentlig af sin egen frie vilje).

⁶ Et filosofisk begreb, der stammer fra græsk filosofi.

⁷ En logik, hvor der kun forekommer to sandhedsværdier til forskel fra de polyvalente logikker.

⁸ Jf. forfatterens artikel ”Aristoteles’ logik med særligt henblik på hans modallogik”, Museum Tusulanum, 21-22

⁹ Ludwig Wittgenstein (1889-1951), østrigsk filosof – en af de mest indflydelsesrige filosoffer i det 20. århundrede, hvor hans idéer øvede varig indflydelse inden for specielt sprogfilosofi, logik og bevidsthedsfilosofi, men også matematikkens grundlagsproblemer.

¹⁰ Et af Wittgensteins hovedværker (1921-22).